POSSIBILITIES OF IMPROVING EXTRA-CURRICULAR MUSICAL ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Anita Gergorić
Education and Teacher Training Agency, Croatia, anita.gergoric@azoo.hr

Abstract: The paper examines the existing implementation of musical ECA (extracurricular activities) of elementary school students and the possibilities of their improvement from the perspective of teachers. The research was conducted on a sample (N=191) of music teachers from eight counties in the Republic of Croatia. In accordance with the set goal, the research tasks were defined, which wanted to examine the competence of teachers for conducting music ECA, the representation of different forms of music ECA in elementary school and the possibility of their enrichment. For the purposes of this research, a two-part instrument was constructed and applied. The first part of the Questionnaire collected basic sociodemographic data on teachers. The second part of the Questionnaire offered a series of statements about the existing implementation of music ECA, and teachers' views on the possibilities of their improvement were collected. The results of the research confirmed the need for teachers to enrich the offer of musical activities in schools. A positive connection was established between teachers' motivation to work in music ECA and satisfaction with the realization of the weekly number of hours in music ECA at school. Furthermore, a significant positive connection was found between the teacher self-assessment of competence to conduct music ECA and participation in professional training organized by the Education and Teacher Training Agency.
Keywords: extracurricular musical activities, teachers, teacher competence, teachers' attitudes, primary school

MOGUĆNOSTI UNAPRJEĐENJA IZVANNASTAVNIH GLAZBENIH AKTIVNOSTI UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA

Anita Gergorić
Agencija za odgoj i obrazovanje, Hrvatska, anita.gergoric@azoo.hr

Sažetak: U radu se razmatra postojeća provedba glazbenih INA (izvannastavnih aktivnosti) učenika osnovnih škola i mogućnosti njihova unaprjeđenja iz perspektive učitelja. Istraživanje je provedeno na uzorku (N=191) učitelja glazbene kulture iz osam županija u Republici Hrvatskoj. Sukladno postavljenom cilju, definirani su zadaci istraživanja kojima se htjelo ispitati kompetentnost učitelja za provođenje glazbenih INA, zastupljenost različitih oblika glazbenih INA u osnovnoj školi te mogućnost njihova obogaćivanja. Za potrebe ovoga istraživanja konstruiran je i primijenjen instrument od dva dijela. Prvim dijelom Upitnika prikupljeni su osnovni sociodemografski podatci o učiteljima. Drugim dijelom Upitnika ponuđeno je niz tvrdnji o postojećoj provedbi glazbenih INA aktivnosti te su prikupljeni stavovi učitelja o mogućnostima njihova unaprjeđenja. Rezultati istraživanja potvrdili su potrebe povećavanja ponude glazbenih aktivnosti u školama od strane učitelja. Utvrđena je pozitivna povezanost između motiviranosti učitelja za rad u glazbenim INA i zadovoljstva realizacijom tjednog broja sati u glazbenim INA u školi. Nadalje, utvrđena je i značajna pozitivna povezanost između samoprocjene kompetentnosti učitelja za provođenje glazbenih INA i sudjelovanja na stručnim usavršavanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje.
Ključne riječi: izvannastavne glazbene aktivnosti, učitelji, kompetentnost učitelja, stavovi učitelja, osnovna škola.

1. UVOD

Kada govorimo u individualnom razvoju učenika u područjima za koja iskazuju interese, prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO], 2024) i Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije (Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO], 2019) škola provodi razne izvannastavne sadržaje. U osnovnim školama učenici imaju mogućnost pohađanja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u vidu pjevanja, sviranja, plesa, folklora, glazbenih radionica, raznih glazbenih projekata među kojima je najzastupljeniji pjevački zbor. U ovome radu razmatraju se mogućnosti njihova razvoja i unaprjeđenja iz perspektive učitelja koji ih provode u školama.

ULOGA IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI U OSNOVNOJ ŠKOLI

Kako bi se odgovarajuće odgovorilo interesima učenika koje nije moguće realizirati u redovnoj nastavi, škola nudi razne nastavne sadržaje koje učenici mogu pohađati u okviru izvannastavnih aktivnosti. Škole se tako mogu profilirati prema specifičnostima izvannastavnih aktivnosti koje provode, okupljajući pritom učenike koji iskazuju

interes za područja u kojima škola aktivnosti provodi. Razvijajući interese učenika prezentacija škole vidljiva je i u društvenoj zajednici unutar koje djeluje (Vidulin-Orbanić, 2008). Među glazbenim aktivnostima koje se provode u školama najzastupljeniji je pjevački zbor, čija se najvrjednija ostvarenja po pitanju zborskog pjevanja u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj prikazuju na Državnom natjecanju Glazbenih svečanosti hrvatske mladeži u Varaždinu koje su u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje (Agencija za odgoj i obrazovanje [AZOO], 2023/2024). Cilj svečanosti je senzibiliziranje djece i mladih za aktivno bavljenje glazbom, podizanje glazbene kulture mladih uz poticaj razvijanja glazbenog stvaralaštva. U literaturi (Šulentić Begić, 2010; Šulentić Begić, Begić & Grundler, 2016; Gergorić, 2019) ukazuju na mogućnost kojom se pjevačkom zboru kao najzastupljenijoj izvannastavnoj glazbenoj aktivnosti, status može promijeniti u izbornu nastavu što je Kurikulumom (MZO, 2019) i omogućeno. Škola svojom odgojno-obrazovnom djelatnošću u okviru izvannastavnih aktivnosti pruža mogućnost razvijanja interesa učenika prema njihovim individualnim potrebama.

2. ULOGA GLAZBENIH IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI U CJELOVITU RAZVOJU UČENIKA

Sudjelovanje učenika u umjetničkim aktivnostima značajno je za izgradnju identiteta i osobnih vještina (Eccles i sur., 2003; Hansen i sur., 2003; O'Neill, 2005). Kako bi se učenike moglo pripremiti za aktivno sudjelovanje u društvu, potrebno ih je iskustveno pripremati razvijajući njihove sposobnosti (Šiljković, Rajić i Bertić 2007). Obrazovni cilj razvijanja individualnog aspekta učenika odražava se kroz zadovoljavanje emocionalnih, kognitivnih i psihomotornih potreba, a na ostvarenje ličnosti utječe odgojni aspekt (Bognar i Matijević 2007). Važnost skupnog muziciranja značajna je u sveobuhvatnu razvoju učenika uključujući izgradnju identiteta, jačajući pritom samopouzdanje, socijalne vještine te osjećaj pripadnosti pojedinca grupi (Hallam, 2010). Chau i Riforgiate (2010) ističu značaj glazbenog medija u ostvarivanju uspjeha općenito. Hyde i sur. (2009 prema Chau & Riforgiate, 2010) opisali su utjecaj aktivnog bavljenja glazbom na razvoj mozga. Istraživanje koje su proveli Southgate & Roscigno (2009 prema Chaui Riforgiate, 2010) utvrdilo je kako sudjelovanje u glazbenim aktivnostima u školi i izvan škole pomaže u ostvarivanju uspjeha u matematičkim i čitalačkim vještinama učenika. Sučić (2018) ističe uspješnije rezultate učenika koji se aktivno bave glazbom, pri stjecanju kompetencija na materinjem jeziku i na stranim jezicima. Učenici koji sudjeluju u glazbenim izvannastavnim aktivnostima iskazuju pozitivniji stav prema školi (Gergorić, 2019) te im glazba pomaže kod ponašanja pamćenja, kognitivnih vještina i postignuća u općem uspjehu (Šulentić Begić, Begić & Kir, 2021). Mogli bismo zaključiti kako aktivno bavljenje glazbom pridonosi cjelovitu razvoju učenika.

3. METODA

UZORAK

Istraživanjem se obuhvatilo sudjelovanje N=191 učitelja glazbene kulture, od čega N=137 žena i N=54 muškaraca. Prosječan broj godina rada u nastavi iznosio je N=16.3 (sd=11.2) uz raspon od jedne do 45 godina. Prema županijama iz kojih dolaze, najviše je sudionika iz Osječko-baranjske, a najmanje iz Ličko-senjske županije. S obzirom na status, u uzorku ima 164 ili gotovo 86% učitelja bez statusa, 19 ili 10% je mentora, a 4% savjetnika.

INSTRUMENT

Za potrebe istraživanja konstruiran je instrument sastavljen od dva dijela. Prvim dijelom prikupili su se osnovni sociodemografski podatci o učiteljima a pitanjima otvorenog tipa prikupili su se podaci o postojećoj provedbi glazbenih izvannastavnih aktivnosti u školi. Drugim dijelom Upitnika ponuđeno je niz tvrdnji koje su se odnosile na mogućnosti unaprjeđenja glazbenih aktivnosti, učinak glazbenih aktivnosti na učenike, stavove učitelja prema u školi u kojoj provode glazbene aktivnosti, te kompetencijama i interesima za provođenje glazbenih aktivnosti. Skala od pet stupnjeva bila je ponuđena uz svaku tvrdnju putem koje su sudionici procjenjivali stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama. Temeljem zadovoljavajućih koeficijenata pouzdanosti drugog dijela Upitnika formirana su dva rezultata. Rezultati su formirani kao linearne kombinacije procjena po tvrdnjama koje čine pojedinu podskalu za pozitivan učinka te kompetentnost učitelja. Psihometrijske značajke podskala prikazane su u Tablici 1. Veći rezultat na podskali značio je i pozitivniji učinak glazbenih INA na učenike, odnosno veću procijenjenu kompetentnost nastavnika za provođenje glazbenih INA.

Tablica 1. Psihometrijske značajke podskala Upitnika

podskale	***broj tvrdnji***	***M***	***sd***	***raspon***	***Cronbach α***	***Kolmogorov-Smirnov d***
Pozitivan učinak INA na učenike	***7***	***31.51***	***3.84***	***15-37***	***.86***	***.21****
Kompetentnost učitelja za provođenje INA	***7***	***30.11***	***2.97***	***20-35***	***.62***	***.13****

**p<.05*

Izvor: Gergorić, A.

POSTUPAK

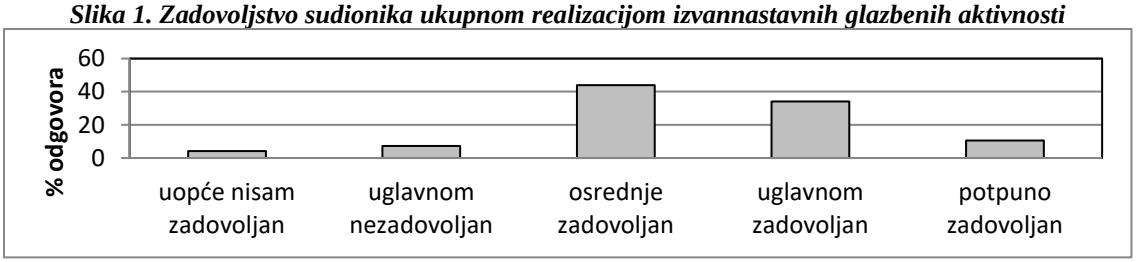
Podaci su prikupljeni na županijskim stručnim vijećima 2018. godine u okviru programa rada vijeća. Učiteljima je podijeljen upitnik koji jamči anonimnost za koji je predviđeno vrijeme ispunjavanja iznosilo cca 20 minuta. Upitnik je proveden u sljedećim županijama: Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Splitsko-dalmatinskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Varaždinskoj, Osječko-baranjskoj i Gradu Zagrebu.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Prosječan broj tjednih sata provedenih u glazbenim izvannastavnim aktivnostima u uzorku iznosi M=3.28 (sd=1.63). Utvrđen je relativno veliki raspon u tjednim satima INA od 1 do 8. Kada je riječ o vrsti glazbenih izvannastavnih aktivnosti, pjevački zbor je najzastupljenija aktivnost (82%), potom slijede: instrumentalni ansambli (19,4%), folklor (13,8%), tamburaški ansambli (9,4%), klapa (7,8%) i glazbene radionice (6.8%).

Raspodjela odgovora sudionika na pitanje o zadovoljstvu realizacijom izvannastavnih glazbenih aktivnosti prikazana je na Slici 1.

Slika 1. Zadovoljstvo sudionika ukupnom realizacijom izvannastavnih glazbenih aktivnosti

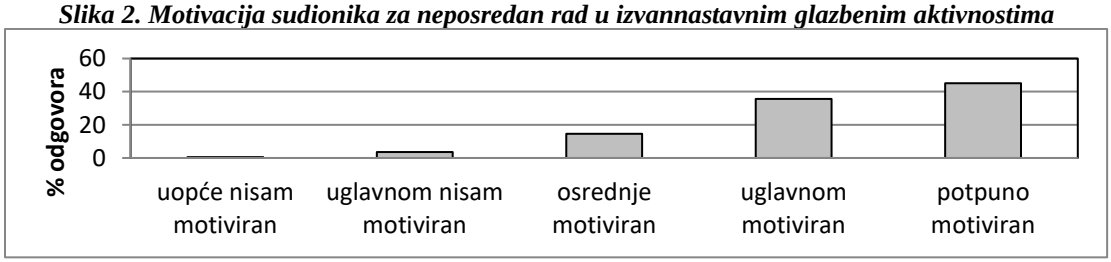

Izvor: Gergorić, A.

Prema raspodjeli odgovora sudionika 44% je osrednje zadovoljnih, uglavnom zadovoljnim izjasnilo se 34%, potpuno zadovoljnim 11%, uglavnom nezadovoljnim 7%, te uopće nezadovoljnim 4% sudionika.

Raspodjela odgovora sudionika na pitanje o motivaciji za neposrednim radom u glazbenim INA prikazana je na Slici 2.

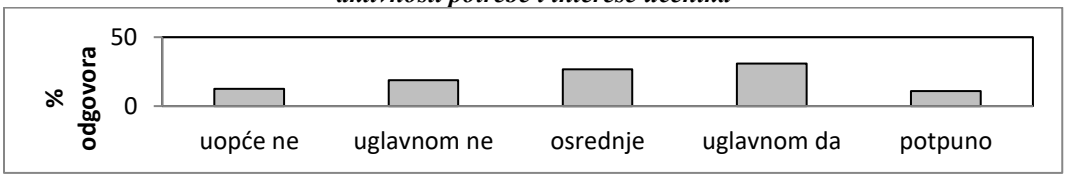
Slika 2. Motivacija sudionika za neposredan rad u izvannastavnim glazbenim aktivnostima

Izvor: Gergorić, A.

Motivacija učitelja za rad u glazbenim INA prema ponuđenoj skali od pet stupnjeva sudionici su izrazili sljedećim redom u postocima: uopće nisam motiviran 1%, uglavnom nisam motiviran 4%, osrednje motiviran 15%, uglavnom motiviran 35% i potpuno motiviran 45%. Vidljivo je da je preko 80% učitelja motivirano za neposredni rad u glazbenim INA u školi. S druge strane, budući da se većina učitelja izjasnila osrednje zadovoljnima realizacijom glazbenih INA u školi (Slika 1.), očito je da postoje drugi čimbenici, izvan motivacije učitelja, koje tek treba identificirati, a potom i poboljšati, kako bi glazbene INA u školi mogle biti realizirane na korist učenika, učitelja, škole i lokalne zajednice. Raspodjela odgovora sudionika na pitanje o tome zadovoljavaju li postojeće glazbene INA u školi u kojoj rade potrebe i interese učenika prikazana je na Slici 3.

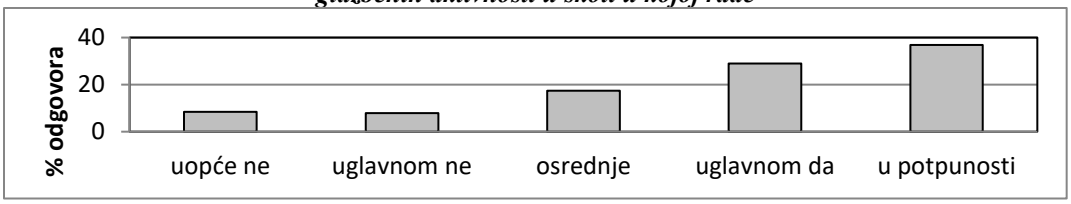
Slika 3. Raspodjela odgovora sudionika na pitanje o tome zadovoljavaju li postojeće izvannastavne glazbene aktivnosti potrebe i interese učenika

Izvor: Gergorić, A.

Prostor za poboljšanjem putem uvođenja novih glazbenih INA prema raspodijeli odgovora prikazan je na Slici 3. Vidljivo je da većina učitelja (cca. 60%) smatra provedbu postojećih glazbenih INA u školi osrednjom ili uglavnom zadovoljavajućom po pitanju interesa učenika što ukazuje da su učitelji mišljenja da postoji potreba za povećavanjem ponude i poboljšavanjem kvalitete provedbe glazbenih INA u školama kako bi se odgovarajuće odgovorilo interesima učenika. Takvo razmišljanje učitelja posebno dolazi do izražaja kod odgovora na sljedeće pitanje čija je raspodjela odgovora prikazana na Slici 4. Naime, dvije trećine učitelja smatra da je potrebno proširiti mogućnosti izbora glazbenih INA u školama. Takvi stavovi učitelja ne iznenađuju jer je najzastupljenija aktivnost pjevački zbor dok su ostale glazbene aktivnosti zastupljene u mnogo manjoj mjeri (Gergorić, 2019). No, ako uzmemo u obzir mnoga dosadašnja istraživanja (Arnett, Larson & Offer, 1995; Dehyle, 1998; Knobloch & Zillman, 2003; North, Hargreaves & O'Neill, 2000) vidljivo je da glazba zauzima značajno mjesto u životu učenika bilo da se radi o socijalnom ili osobnom aspektu, pa se iz toga može zaključiti kako bi veća mogućnost izbora u ponudi glazbenih INA u većoj mjeri ispunila njihove interese i potrebe.

Slika 4. Raspodjela odgovora sudionika na pitanje o tome smatraju li potrebnim povećati ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školi u kojoj rade

Izvor: Gergorić, A.

Zbog utvrđivanja razlika među sudionicima vezano za procjenu pozitivna učinka sudjelovanja učenika u glazbenim INA i samostalne procjene posjedovanja odgovarajućih kompetencija učitelja za provođenjem glazbenih INA, provedene su analize s navedenim zavisnim varijablama. Prvo, uspoređeni su odgovori sudionika u ovim dvjema varijablama s obzirom na spol. Rezultati provedenih Mann-Whitney U testova su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Rezultati Mann-Whitney U testova za ispitivanje spolnih razlika u procjeni pozitivna učinka glazbenih INA na učenike te u samoprocjeni kompetentnosti učitelja za provođenjem glazbenih INA

varijable	C_M	$C_Ž$	*U*	*z*	*p*
pozitivan učinak glazbenih INA na učenike	*4.43*	*4.71*	*2900*	*-2.34*	*.02*
kompetentnost učitelja za provođenje glazbenih INA	*4.28*	*4.43*	*3387*	*-.84*	*.40*

C – medijan; U - Mann-Whitney U vrijednost

Izvor: Gergorić, A.

Tablica 2. ukazuje na značajnu razliku u procjeni pozitivnih učinaka glazbenih INA na učenike pri čemu su učiteljice taj učinak procijenile pozitivnijim u odnosu na muške kolege učitelje. Značajna razlika nije utvrđena kod osobne samoprocjene kompetentnosti za provođenjem glazbenih INA. Nadalje, provedene su dvije Kruskal-Wallis analize varijance za ispitivanje razlika u procjeni pozitivnih učinaka glazbenih INA na učenike i samoprocjene kompetentnosti učitelja za provedbom glazbenih INA u odnosu na županiju u kojoj rade.

Tablica 3. Rezultati Kruskal-Wallis ANOVA za ispitivanje razlika u procjeni pozitivnog učinka glazbenih INA na učenike te u samoprocjeni kompetentnosti učitelja za provođenjem glazbenih INA s obzirom na županije

varijable	*H (7, N=191)*	*p*
pozitivan učinak glazbenih INA na učenike	*13.05*	*.07*
kompetentnost učitelja za provođenje glazbenih INA	*12.15*	*.10*

Izvor: Gergorić, A.

Rezultati iz Tablice 3. pokazuju kako nema značajnih razlika među županijama iz kojih sudionici dolaze u nijednoj od dviju testiranih varijabli.

Provedene su dvije Kruskal-Wallis analize varijance za ispitivanje razlika u procjeni pozitivna učinka glazbenih INA na učenike te u samoprocjeni kompetentnosti učitelja za provođenje glazbenih INA s obzirom na status učitelja. Rezultati su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Rezultati Kruskal-Wallis ANOVA za ispitivanje razlika u procjeni pozitivna učinka glazbenih INA na učenike te u samoprocjeni kompetentnosti učitelja za provođenjem glazbenih INA s obzirom na status učitelja

varijable	$C_{učitelj}$	C_{mentor}	$C_{savjetnik}$	*H (7, N=191)*	*p*
pozitivan učinak glazbenih INA na učenike	*4.71*	*4.71*	*4.86*	*6.53*	*.04*
kompetentnost učitelja za provođenje glazbenih INA	*4.29*	*4.50*	*4.57*	*8.47*	*.01*

Izvor: Gergorić, A.

Iz Tablice 4. je vidljivo da status učitelja utječe na procjenu pozitivna učinka te na samoprocjenu kompetentnosti za provođenje glazbenih INA. Učitelji u većem statusu pozitivnije su procijenili učinak glazbenih INA među učenicima koji sudjeluju u tima aktivnostima kao i osobnu kompetentnost za provođenjem tih aktivnosti.
U Tablici 5. prikazana je matrica korelacija ispitanih varijabli.

Tablica 5. Matrica korelacija ispitanih varijabli

	1.	*2.*	*3.*	*4.*	*5.*	*6.*	*7.*
1. spol	***1.00***						
2. godine nastavnog rada	***.11***	***1.00***					
3. broj tjednih sati glazbenih INA	***.02***	***.02***	***1.00***				
4. procjena pozitivnog učinka glazbenih INA na učenike	***.26*****	***.20*****	***.17****	***1.00***			
5. samoprocjena kompetentnosti za glazbene INA	***.13***	***.18****	***.05***	***.46*****	***1.00***		
6.zadovoljstvo ukupnom realizacijom INA	***.02***	***-.02***	***.10***	***-.01***	***.14***	***1.00***	
7. motivacija učitelja za rad u glazbenim INA	***.06***	***-.09***	***.19*****	***-.01***	***.04***	***.19*****	***1.00***

**p<.05; **p<.01*

Izvor: Gergorić, A.

Matrica korelacija pokazuje postojanje značajne pozitivne povezanosti između godina rada u nastavi, procjene pozitivna učinka na učenike te osobne samoprocjene učitelja u posjedovanju odgovarajućih kompetencija za rad u glazbenim INA u školi. Povezanost u značajnijoj mjeri utvrđena je između samoprocjene kompetentnosti učitelja za provedbom glazbenih INA i procjene učitelja vezane za pozitivan učinak glazbenih INA na učenike. Vrlo važno, vezano za moguća poboljšanja u organizaciji i provedbi glazbenih INA, podaci su koji ukazuju na značajnu pozitivnu povezanost između broja sati u tjednu za provođenje glazbenih INA, zatim zadovoljstva učitelja pri realizaciji glazbenih INA te motivacije učitelja za rad u glazbenim INA. Kako bi se ispitala povezanost između stručnog usavršavanja i procjene učitelja vezano za pozitivan učinak glazbenih INA na učenike te stručnog usavršavanja i kompetentnosti učitelja za provođenje glazbenih INA, provedene su korelacijske analize među navedenim varijablama. Rezultati su pokazali da je redovitost sudjelovanja na stručnim usavršavanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje pozitivno povezana sa samoprocjenom kompetentnosti učitelja za provođenje glazbenih INA ($r=.53$; $p<.01$) i s procjenom pozitivnog učinka glazbenih INA na učenike ($r=.45$; $p<.01$).

4. ZAKLJUČAK

Kroz povijest glazba je pratila čovjekovu svakodnevicu i upotpunjavala njegov život. Pozitivni učinci glazbe u sveobuhvatnu razvoju učenika potvrđeni su u mnogim znanstvenim istraživanjima. Zbog nedostatnog broja sati nastave glazbe u osnovnim školama koja se izvodi jednim satom tjedno, mogućnost uključivanja učenika u glazbene INA pridonijela bi njihovu razvoju u području za koje iskazuju interes. Glazbene škole nisu svima dostupne, naročito učenicima u manjim mjestima. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju na svjesnost učitelja glazbene kulture u dobrobiti pozitivnih učinaka bavljenja glazbom u sveobuhvatnu razvoju učenika. Njihovo zadovoljstvo postojećim stanjem provedbe u području glazbenih INA aktivnosti je osrednje, te uglavnom smatraju da je potrebno obogatiti ponudu glazbenih INA u školama u skladu s učeničkim interesima i potrebama. Značajna povezanost utvrđena je između sudjelovanja učitelja na stručnim usavršavanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje, procjene pozitivna učinka na učenike koji pohađaju glazbene INA, samoprocjene kompetentnosti učitelja za provođenje glazbenih INA, motiviranosti učitelja za rad u glazbenim INA te zadovoljstva realizacijom tjednog broja sati u glazbenim INA. Škola danas, prateći suvremene trendove u obrazovanju treba biti otvorena za implementaciju različitih glazbenih aktivnosti prema interesima učenika koje bi trebale biti dostupne svima.

LITERATURA

Agencija za odgoj i obrazovanje – AZOO (2023/2024). *Katalog natjecanja i smotri (2023./2024.). Upute za provedbu 67. Glazbenih svečanosti hrvatske mladeži*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Preuzeto s https://www.azoo.hr/natjecanja-i-smotre/katalog-natjecanja-i-smotri/?pojam=&kategorija=222

Arnett, J. J., Larson, R., & Offer, D. (1995). Beyond effects: Adolescents as active media users. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 511-518.

Bognar, L., & Matijević, M. (2007). *Didaktika.*. Zagreb: Školska knjiga.

Chau, C., & Riforgiate, T. (2010). *The Influence of Music on the Development of Children. Child Development Senior Project Spring*. California Polytechnic State University, San Luis Obispo. Preuzeto s http://digitalcommons.calpoly.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=psycdsp

Dehyle, D. (1998). From break dancing to heavy metal: Navajo youth, resistance, and identity. *Youth & Society*, 30, 3-31.

Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M., & Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent development. *Journal of Social Issues*, 59, 865-889.

Gergorić, A. (2019). *Razvojne perspektive izvannastavnih glazbenih aktivnosti učenika osnovnih škola u Republici Hrvatskoj.* Doktorski rad. Split: Filozofski fakultet u Splitu.

Hansen, D. M., Larson, R., & Dworkin, J. (2003). What adolescent learn in organized youth activities: A survey of self-reported developmental experiences. *Journal od Research on Adolescence*, 13, 25-56.

Knobloch, S., & Zillman, D. (2003). Appeal of love themes in popular music. *Psychological Reports*, 93, 653-658.

Hyde, L. K., Lerch, J., Norton, A., Forgeard, M., Winner, E., Evans, C., & Schlaug, G. (2009). Teh Effects of Musical Training on Structural Brain Development. *The Neurosciences an Music III: Disorders and Plasticity*: *Ann. N.Y. Acad. Sci.*, 1169, 182–186.

Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28, 269-289.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja – MZO (2024). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.* Zagreb: *Ministarstvo znanosti i obrazovanja.* Preuzeto s https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli

Ministarstvo znanosti i obrazovanja – MZO (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije.* Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html

North, A. C., Hargreaves, D. J., & O'Neill, S. A. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70(2), 255-272.

O'Neill, S. A. (2005). Youth music engagement in diverse contexts. U: J. L. Mahoney, R. W. Larson, & J. S. Eccles (ur.), *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs* (str. 255-273). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Sučić, G. (2018). Glazbeno uho kao prednost u razvoju jezične kompetencije. U: *16 Međunarodna konferencija Sorbonne Universite.* Paris: Center Universitaire Malesherbes. Preuzeto s https://www.academia.edu/38568693/Musical_Ear_as_an_Advantage_in_Developing_Language_Competence

Šiljković, Ž., Rajić, V., & Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9(2), 113-145.

Šulentić Begić, J. (2010). Problematika pjevačkog zbora mlađe školske dobi. *Tonovi*, 55, 33-44.

Šulentić Begić, J., Begić, A., & Grundler, E. (2016) **Glazbene aktivnosti učenika kao protuteža negativnim utjecajima današnjice.** *Artos – časopis za znanost, umjetnost i kulturu***, 5. Dostupno na:** http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/clanci-i-eseji/begic-sulentic-a-begic-a-grundler-e-glazbene-aktivnosti

Šulentić Begić, J., Begić, A., & Kir, I. (2021). Slobodno vrijeme i glazba: izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti učenika u gradu i predgrađu. *Revija za sociologiju*, 51(2), 203-230.

Vidulin-Orbanić, S. (2008). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52, 89-91.